Płatności bezpośrednie – warunkowość jako podstawowy, obowiązkowy element

W nowym okresie programowania zostaną połączone obecne wymogi zazielenienia i zasady wzajemnej zgodności (w skład której wchodzą normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska – normy GAEC i podstawowe wymogi w zakresie zarządzania – czyli wymogi SMR).

Od spełnienia tych warunków będzie zależało otrzymanie wsparcia w pełnej wysokości. Jeśli rolnik nie będzie przestrzegał wymogów warunkowości, kwota płatności może zostać zmniejszona o 3% (tak, jak w tej chwili, jeżeli nie przestrzegamy zasad wzajemnej zgodności). Przedstawiamy główne obszary oddziaływania norm (GAEC) i wymogów (SMR).

KLIMAT I ŚRODOWISKO
(łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej, woda, gleba, bioróżnorodność)

Norma GAEC 1
Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych na poziomie krajowym

Udział trwałych użytków zielonych (TUZ) w powierzchni gruntów rolnych, w skali całego kraju nie może się zmniejszyć o więcej niż 5% w stosunku do roku referencyjnego (2018). W przypadku zmniejszenia wskaźnika TUZ o więcej niż 5%, przekształcanie trwałych użytków zielonych jest niedopuszczalne, a rolnicy, którzy je przekształcili, będą mieli obowiązek przywrócenia określonej powierzchni gruntu w TUZ lub odtworzenia TUZ na innym gruncie.

Norma GAEC 2
Ochrona terenów podmokłych i torfowisk (będzie obowiązywać od 2025 r.)

Na wyznaczonych obszarach podmokłych i torfowiskach rolnicy będą mieli obowiązek przestrzegać wymogów, które zostaną doprecyzowane przed wdrożeniem normy w 2025 roku, po odpowiednim dostosowaniu i zmianach w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR).

Norma GAEC 3
Zakaz wypalania gruntów rolnych

Zakaz wypalania gruntów rolnych, z wyjątkiem punktowego wypalania roślin, dotyczy części roślin lub resztek pożniwnych ze względów związanych ze zdrowiem roślin. W przypadku stwierdzenia wypalania na gruntach rolnych, powstałych na skutek zalecenia inspektora Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, w celu niszczenia chorób kwarantannowych roślin, działania siły wyższej lub okoliczności nadzwyczajnych (poważna klęska żywiołowa w dużym stopniu dotykająca grunty rolne gospodarstwa), taka sytuacja nie będzie traktowana jako niespełnienie normy.

WODA

Norma GAEC 4

Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych

Zakaz stosowania nawozów oraz środków ochrony roślin na gruntach rolnych w pobliżu wód powierzchniowych w odległości wynoszącej co najmniej 3 m.

Nowy SMR 1

Ramowa Dyrektywa Wodna

Wymogi dotyczące kontroli pozwoleń, w tym na pobór wód w ilości średniorocznie większej niż 5 m^3 na dobę.

SMR 2

Ochrona wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego

Przestrzeganie wymogów dotyczących:

• stosowania nawozów zawierających azot, w tym m.in. odpowiednich terminów i dawkowania, w tym m.in. nieprzekraczanie rocznej dawki nawozów naturalnych zawierającej nie więcej niż 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych,

• sposobów przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowania z odciekami,

• rolniczego wykorzystania nawozów, m.in. w pobliżu wód powierzchniowych,

• posiadania i przechowywania dokumentacji.

GLEBA

(ochrona i jakość)

Norma GAEC 5

Zarządzanie orką w celu zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, biorąc pod uwagę nachylenie terenu

Grunty orne, położone na stokach o nachyleniu ≥ 14% uznaje się za utrzymywane zgodnie z normami, jeżeli gruntów tych:
• nie wykorzystuje się pod uprawę roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku,
• nie utrzymuje się jako ugór czarny w okresie jesienno-zimowym (od 1 listopada do 15 lutego).

Na gruntach ornych, położonych na stokach o nachyleniu ≥ 14%, wykorzystywanych pod uprawę roślin wieloletnich oraz w uprawach trwałych (sady – drzewa owocowe), położonych na tych stokach – utrzymuje się okrywę roślinną lub ściółkę w międzyrzędziach.

Norma GAEC 6
Minimalna pokrywa glebowa w najbardziej newralgicznych okresach

Na powierzchni stanowiącej co najmniej 80% gruntów ornych, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, utrzymuje się okrywę ochronną gleby od 1 listopada do 15 lutego. Za spełnienie wymogów normy uznaje się m.in. okrywę roślinną (uprawy ozime, trawy na gruntach ornych, międzyplony ozime), pozostawienie ścierniska, grunty pokryte resztkami pożniwnymi czy mulczem.
W uprawach trwałych (sady – drzewa owocowe) utrzymuje się okrywę ochronną gleby w międzyrzędziach od 1 listopada do 15 lutego.

Norma GAEC 7
Zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach ornych

Gospodarstwa powyżej 10 ha gruntów ornych mają obowiązek:
• Prowadzenia upraw na powierzchni co najmniej 40% gruntów ornych w taki sposób, aby na każdej działce rolnej, na tych gruntach, w porównaniu z rokiem poprzednim, była prowadzona inna uprawa w plonie głównym. Obowiązki te uznaje się za spełnione na danej działce rolnej, w przypadku wprowadzenia po zbiorze plonu głównego uprawy wtórej, czyli międzyplonu (ozimego lub ścierniskowego lub wsiewki poplonowej). Okres ich utrzymania to co najmniej 8 tygodni od terminu wysiewu.
W przypadku wsiewki będzie to czas od terminu zbioru uprawy w plonie głównym. Jednocześnie, na wszystkich gruntach ornych w gospodarstwie, taka sama uprawa w plonie głównym nie może być prowadzona dłużej niż 3 lata.

Zasady te nie obowiązują w przypadku upraw korzystnie wpływających na poprawę i zachowanie potencjału gleby, takich jak rośliny bobowate, trawy i inne zielne rośliny pastewne, mieszanki bobowatych drobnonasiennych z trawami, grunty ugorowane oraz uprawy wieloletnie.

• Prowadzenia co najmniej 3 różnych upraw na gruntach ornych. Uprawa główna nie może zajmować więcej niż 65% gruntów ornych, a dwie uprawy główne łącznie nie mogą zajmować więcej niż 90% gruntów ornych.

Z wdrażania wymogów tej normy wyłączone są gospodarstwa:
• w których więcej niż 75% gruntów ornych jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, uprawy roślin strączkowych lub ugorowanych lub stanowi sumę wymienionych upraw,
• w których więcej niż 75% użytków rolnych stanowią trwałe użytki zielone lub jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych lub stanowi sumę tych upraw.
Uznaje się, że gospodarstwa, w których prowadzona jest produkcja ekologiczna, potwierdzona certyfikatem, spełniają normę GAEC 7.

RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA I KRAJOBRAZ
(ochrona i jakość)

Norma GAEC 8
Utrzymanie elementów i obszarów nieprodukcyjnych

Rolnicy mają obowiązek:
• Zachowania elementów krajobrazu (obowiązek zachowania drzew – pomników przyrody, oczek wodnych o powierzchni do 100 m^2, rowów do 2 m szerokości),
• Przestrzegania zakazu przycinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych (zakaz nie dotyczy drzew owocowych, wierzb i zagajników o krótkiej rotacji),
• Zagwarantowania minimalnego udziału co najmniej 4% gruntów ornych w gospodarstwie, przeznaczonych na obszary i elementy nieprodukcyjne, w tym grunty ugorowane. Istnieje możliwość obniżenia tego odsetka do 3% pod warunkiem, że rolnik przeznaczy dodatkowo 4% na międzyplony lub uprawy wiążące azot, uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin.

Obowiązek nie dotyczy gospodarstw o powierzchni poniżej 10 ha gruntów ornych. Do przeliczenia rzeczywistej powierzchni elementów i obszarów nieprodukcyjnych, uwzględnianych w ramach GAEC 8, stosowane są współczynniki konwersji i ważenia. Ich wartość odzwierciedla zróżnicowane znaczenie poszczególnych obszarów dla różnorodności biologicznej.

Tabela 1. Współczynniki konwersji i ważenia w ramach GAEC 8

Elementy i obszary nieprodukcyjne	**Współ-czynnik konwersji (m / drzewo do m²)**	**Współ-czynnik ważenia**	**Obszar (po zastosowaniu obu współczynni-ków)**
Grunty ugorowane (na 1 m²)	nie dotyczy	1	1,0 m²
Grunty ugorowane z roślinami miododajnymi (na 1 m²)	nie dotyczy	1,5	1,5 m²
Żywopłoty/ pasy zadrzewione (na 1 m)	5	2	10,0 m²
Zadrzewienia pojedyncze (na drzewo)	20	1,5	30,0 m²
Zagajniki śródpolne (na 1 m²)	nie dotyczy	1,5	1,5 m²
Zadrzewienie liniowe (na 1 m)	5	2	10,0 m²

Oczka wodne (na 1 m²)	nie dotyczy	1,5	1,5 m²
Rowy (na 1 m)	5	2	10,0 m²
Strefy buforowe i miedze śródpolne (na 1 m)	6	1,5	9,0 m²
Pasy gruntów kwalifikujących się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (na 1 m) bez produkcji	6	1,5	9,0 m²
Międzyplony	nie dotyczy	0,3	0,3 m²
Uprawy wiążące azot (1 m²)	nie dotyczy	1	1,0 m²

Norma GAEC 9

Zakaz przekształcania lub zaorywania TUZ wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000

Rolnicy mają obowiązek przestrzegać zakazu przekształcania lub zaorywania cennych trwałych użytków zielonych, które zostaną wyznaczone na obszarach Natura 2000, w oparciu o nowe i zaktualizowane plany zadań ochronnych (PZO) i plany ochrony (PO) dla poszczególnych obszarów Natura 2000.

SMR 3

Ochrona dzikiego ptactwa

SMR 4

Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk dzikiej fauny i flory

Na obszarach Natura 2000 rolnicy muszą przestrzegać wymogów obligatoryjnych, wynikających z planów zadań ochronnych (PZO) lub planów ochrony (PO) w zakresie dotyczącym typów siedlisk przyrodniczych, gatunków zwierząt i roślin objętych ochroną lub w zakresie dotyczącym gatunków ptaków objętych ochroną, np. poprzez ekstensywne użytkowanie TUZ.

ZDROWIE PUBLICZNE, ZDROWIE ZWIERZĄT I ZDROWOTNOŚĆ ROŚLIN (bezpieczeństwo żywności, środki ochrony roślin)

SMR 5

Bezpieczeństwo żywności i pasz

Wymogi dotyczą bezpieczeństwa żywności, w tym higieny produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego i roślinnego, wymaganej dokumentacji, wymagań z zakresu zdrowia zwierząt produkujących mleko, higieny pomieszczeń i wyposażenia w produkcji mleka, a także higieny podczas udoju i przechowywania mleka.
Wymogi dotyczące bezpieczeństwa pasz, w tym te, dotyczące wymaganej dokumentacji i higieny (wytwarzanie, przechowywanie, wprowadzanie do obrotu).

SMR 6

Zdrowie zwierząt

Wymogi dotyczące zdrowia zwierząt, obejmują zakaz stosowania niektórych związków o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i ß-agonistycznym. To także zakaz wprowadzania na rynek produktów od zwierząt, którym te środki zostały podane.

SMR 7

Zdrowotność roślin

Wymogi zobowiązują rolników stosujących środki ochrony roślin do ich właściwego stosowania, czyli zgodnie z etykietą, przy użyciu sprawnego technicznie sprzętu oraz prowadzenia ewidencji zabiegów i posiadania aktualnego zaświadczenia o ukończeniu szkolenia.

NOWY SMR 8

Zrównoważone stosowanie pestycydów

To wymogi dotyczące ograniczeń w stosowaniu środków ochrony roślin na obszarach chronionych – m.in. na terenie parków narodowych, obszarach Natura 2000, strefach wody do poboru, strefach ochrony siedlisk oraz wymogi dotyczące postępowania z opakowaniami po środkach ochrony roślin, resztkami cieczy użytkowej po zabiegu, czy też unieszkodliwianiem niewykorzystanych środki ochrony roślin.

DOBROSTAN ZWIERZĄT

SMR 9

Dobrostan cieląt

SMR 10

Dobrostan świń

SMR 11

Dobrostan Zwierząt hodowlanych

Wymogi dotyczą zapewnienia zwierzętom m.in. odpowiednich warunków bytowych oraz opieki.

Anna Kuriata-Rajska, DODR